

PVO Aprūpētāju prasmju e-apmācības ģimenēm ar bērniem
ar attīstības traucējumiem vai aizkavētu attīstību

Astotais modulis: Komunikācijas veicināšana.



Laipni lūdzam šī kursa astotajā modulī!

Šis modulis palīdzēs jums apgūt un izmantot padomus par to, kā veicināt komunikāciju ikdienas aktivitātēs.



Šajā modulī jūs uzzināsi:

- Kā skatīties un klausīties, lai saprastu, kad bērni komunicē, lai dalītos, un kad bērni komunicē, lai izteiktu lūgumu.
- Kā radīt komunikācijas iespējas ikdienas aktivitātēs.
- Kā pamanīt un reaģēt uz bērna komunikāciju.

Pirmā nodarbība: Mājasdarbs.

Pirms sākam astoto moduli, pārskatīsim galvenos vēstījumus un padomus, ko uzzinājāt septītajā modulī.



- Bērni komunicē ar vārdiem, ar uzvedību bez vārdiem un ar nevēlamu uzvedību.
- Skatieties un klausieties, lai pamanītu, kad bērns komunicē ar jums.
- Reagējiet uz jebkuru bērna komunikāciju ar vārdiem un žestiem pat, ja tā ir neskaidra.
- Lietojiet bērna valodas līmenim atbilstošus vārdus un žestus.
- Nogaidiet, lai dotu bērnam iespēju komunicēt.
- Runājiet par to, ko bērns redz un dara.



- Reagējot uz bērna komunikāciju, izmantojiet žestu (“parādīt”) un vārdus (“nosaukt”).

Reagējot uz bērna komunikāciju, varat izmantot tādas žestus kā:



norādīšanu uz
priekšmetu,



priekšmeta pacelšanu
un **parādīšanu**,



priekšmeta
došanu.



Mājasdarbs: ko jūs apgūvāt.

Lūdzu, apturiet kursa ierakstu šeit, lai aizpildītu darba burtnīcu, tad turpiniet kursu.

Izvērtēsim jūsu septītā moduļa mājasdarbu. Lūdzām jums izvēlēties vienu rotaļu vai ikdienas mājas aktivitāti, ko veikt kopā ar bērnu, un pēc tam pievērsties bērna komunikācijai.

Atbildiet uz šiem jautājumiem darba burtnīcā:



- Kādas rotaļas vai mājas aktivitātes jūs izmēģinājāt?
- Kas notika, kad jūs reaģējāt uz bērna komunikāciju ar vārdiem un žestiem?
- Kuri padomi no 7. moduļa jums šķita visnoderīgākie?
- Ko jūs varētu izmēģināt nākamajā reizē?



Atcerieties, ka žesti piedāvā bērniem jaunu komunikācijas veidu. Reaģēšana uz jebkuru saziņu, pat ja tā ir neskaidra vai dīvaina, mudina bērnus komunicēt un palīdz viņiem apgūt jaunus un sarežģītākus komunikācijas veidus.

Lūdzu, apturiet kursa ierakstu šeit, lai aizpildītu darba burtnīcu, tad turpiniet kursu.

Otrā nodarbība: Personīgie mērķi.



Apdomājiet savus mērķus un pēc tam darba burtnīcā atbildiet uz šiem jautājumiem:

1. Kādi ir bērnam noteiktie komunikācijas mērķi?
2. Ko jūs darīsiet, lai sasniegtu savus mērķus?

Trešā nodarbība: Fernando stāsts:

Kā palīdzēt Annai iemācīties palūgt to, kas viņai nepieciešams.

Noklausieties Fernando stāstu. Ievērojiet, kā Fernando reaģē uz savas meitas Annas komunikāciju. Atbildot viņš pievieno vārdu vai izmanto dažādus vārdus, lai mācītu Annai lietot vairāk vārdu un palīdzētu apgūt jaunus vārdus.



Mani sauc Fernando, un es esmu divu meitu – Annas un Robertas – tēvs. Meitu vecuma starpība ir tikai divi gadi, taču viņas ir ļoti atšķirīgas. Anna mācās lēni. Robertai ir tikai 4 gadi, taču viņa jau ir prātīgāka un prot vairāk nekā Anna.



Es negaidīju, ka man būs tāda meita kā Anna, taču droši vien neviens nejūtas gatavs audzināt bērnu ar attīstības traucējumiem. Jau laicīgi sapratu, ka svarīgākais, ko varu darīt, ir mīlēt viņu, pieņemt viņu tādu, kāda viņa ir, un censties viņai palīdzēt. Man nav viņa jāārstē. Tomēr tas ir grūti, jo es abām savām meitām vēlu visu to labāko.



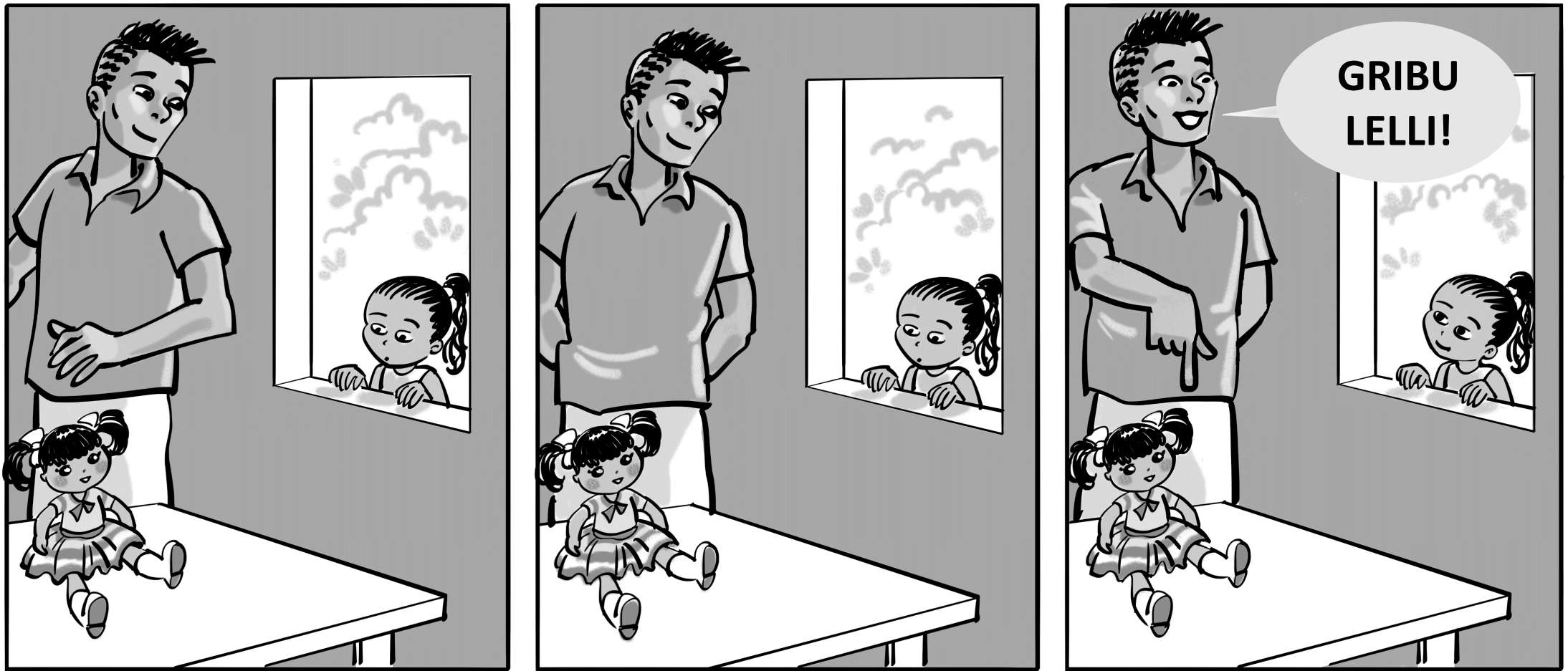
Pirmie gadi bija visgrūtākie. Bija brīži, kad nejutos labi, jo tik daudz domāju par Annas attīstības aizturi un par to, kā tas ietekmēs viņu un visu mūsu ģimeni.



Anna vēl pavisam nesen neprata nevienu vārdu, dažkārt viņa joprojām ļoti sadusmojas, un viņai sākas dusmu lēkmes. Tas mani patiešām sarūgtina. Mums ir grūti, jo viņa nespēj izteikt savas vēlmes un vajadzības, bet mēs tās varam tikai nojaust, taču es saprotu, cik grūti tas ir viņai pašai.



Esmu mudinājis Annu izmantot žestus un vārdus, atbildot, kad vien pamanu, ka viņa komunicē. Man šķita, ka jāparāda viņai, kā lietot daudz vārdu, bet tad sapratu, ka jāsāk viņas līmenī ar vienu vai diviem ļoti vienkāršiem vārdiem, lai viņa varētu mācīties.



Es patiešām koncentrējos uz to, lai pamanītu, kad Anna šķietami kaut ko vēlas. Es zinu, ka tad, kad redzu, ka viņa kaut ko vēlas, ir svarīgi dažas sekundes nogaidīt, lai dotu viņai iespēju kaut ko palūgt. Ja viņa to nedara, varu izmantot vienkāršus vārdus un žestus, lai parādītu viņai, kā paprasīt.



Pat ja Anna nemēģina palūgt tā, kā viņai rādīju, es vēlreiz nosaucu vārdu un parādu žestu, un uzreiz dodu viņai rotaļlietu. Es zinu, ka ir svarīgi nekad neliegt bērnam ēdienu, ūdeni vai mīļākās rotaļlietas.

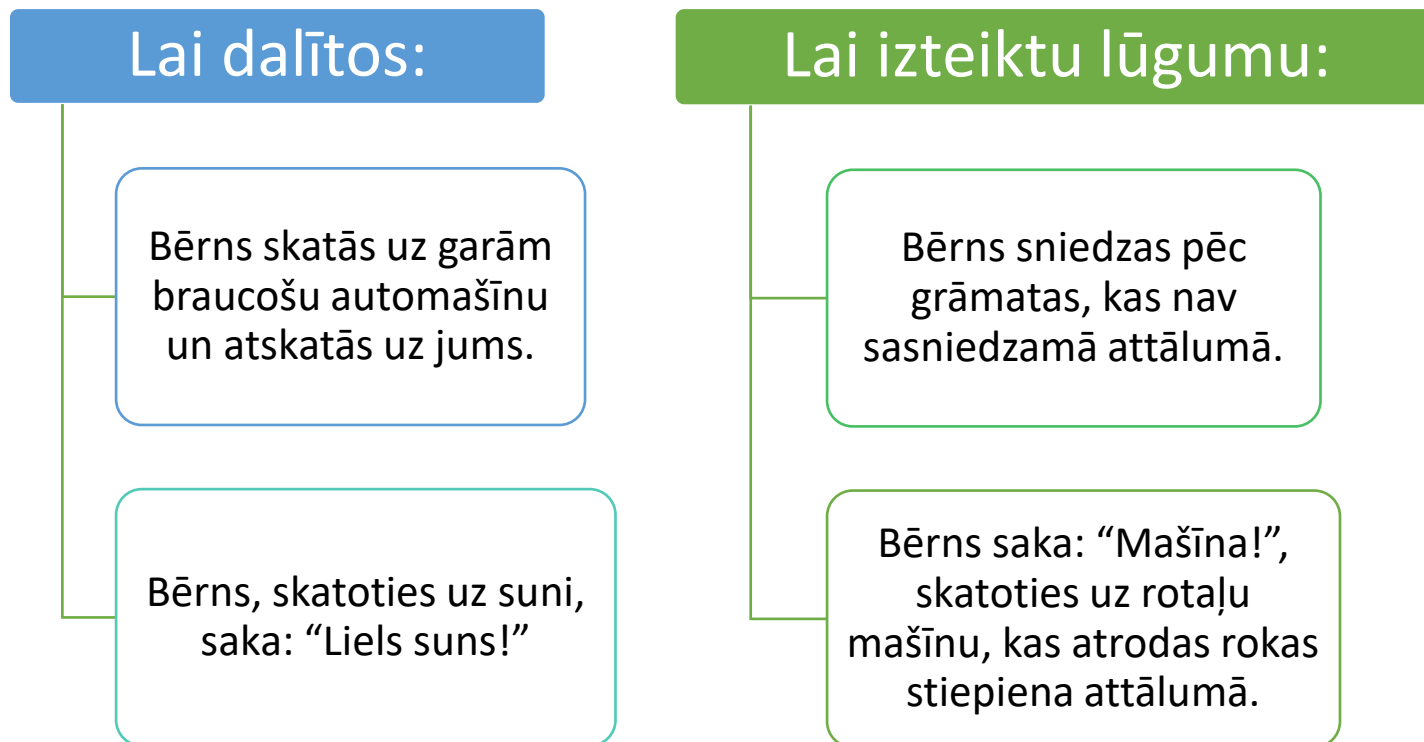


Man šķiet, ka agrāk es vienmēr biju nepacietīgs, taču Annai vajadzīgs papildu laiks visu apdomāt. Tagad viņa sāk mums rādīt, ko viņa vēlas un ko viņai vajag, un lēnām apgūst arvien vairāk un vairāk prasmju. Arī Annas uzvedība ir uzlabojusies. Es palīdzu uzlabot arī savas jaunākās meitas komunikāciju, pievienojot vairāk vārdus, sarunājoties ar viņu.

Ceturtā nodarbība: Dalīties vai lūgt.

Šajā nodarbībā saņemsiet padomus par to, kā saprast, kad bērns vēlas dalīties un izteikt lūgumu, un kā reaģēt uz viņa komunikāciju. Ir divi galvenie iemesli, kāpēc mēs komunicējam: lai kaut ko pieprasītu (mēs kaut ko lūdzam) vai lai dalītos (mēs kādam kaut ko parādām vai pastāstām).

Tālāk sniegti daži piemēri, kā bērni komunicē, lai dalītos un lai izteiktu lūgumu.



Komunikācija, lai izteiktu lūgumu.



Pirmais galvenais vēstījums: Skatieties un klausieties, lai pamanītu, kad jūsu bērns komunicē ar jums, lai izteiktu lūgumu.

Viens no galvenajiem iemesliem, kāpēc mēs komunicējam, ir izteikt lūgumu (mēs kādam kaut ko lūdzam). Bērni var palūgt:



Piekļuvi
kādam
priekšmetam



Mierinājumu vai
uzmanību



Atpūsties no kaut kā



Pārtraukt aktivitāti, kas
bērnam nepatīk



Turpināt kādu darbību,
kas bērnam patīk

Komunikācija, lai dalītos.



Otrais galvenais vēstījums: Skatieties un klausieties, lai pamanītu, kad bērns vēlas dalīties.

- Otrs galvenais komunikācijas iemesls ir **dalīšanās** (lai kādam kaut ko parādītu vai pastāstītu).
- Komunikācija, lai dalītos, ir komunikācija ar mērķi dalīties savās interesēs ar citu cilvēku.
- Komunicējot, lai dalītos, mēs cenšamies citam cilvēkam izstāstīt savu pieredzi.
 - Mēs, iespējams, cenšamies panākt, lai otrs cilvēks pamana kaut ko interesantu vai negaidītu (piemēram, priekšmetu, personu, notikumu).
 - Mēs, iespējams, cenšamies panākt, lai otrs cilvēks pamana mūsu sajūtas par tikko notikušo (piemēram, pārsteigumu, bailes, prieku, neizpratni).
- Dažiem bērniem ir īpaši sarežģīti komunicēt, lai dalītos.



Bērni var dalīties



ar kaut ko aizraujošu vai
jaunu,



ar kaut ko negaidītu,



ar kādu iemīlotu
priekšmetu, aktivitāti,
personu u.c.



**Trešais galvenais vēstījums: izmantojiet ikdienas aktivitātes,
lai radītu komunikācijas iespējas.**



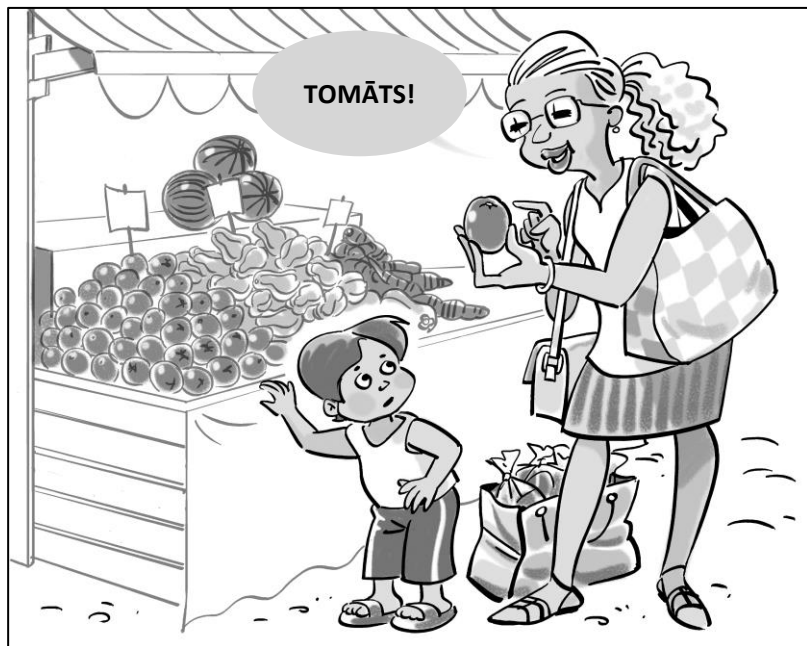
Ēdienreižu laikā



Mazgājot rokas



Ģērbjoties



Iepērkoties



Uzkopjot māju



Uzturoties ārā

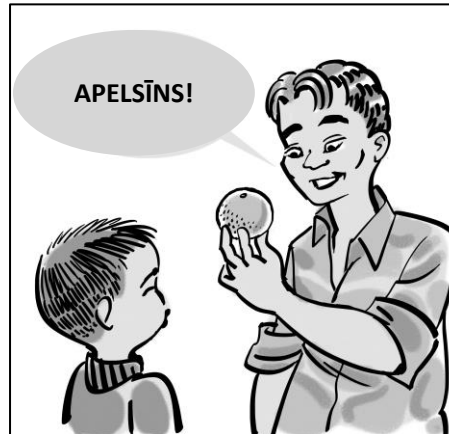
Žesti un vārdi.

 **Pirmais padoms: Parādiet un nosauciet – izsakiet vārdus un rādiet žestus, ko bērns var izmantot, lai komunicētu.**

Kad bērns klusē, varat **parādīt** kādu žestu un **pateikt** kādu vārdu.



Jūs varat parādīt (norādīt uz kaut ko) un pateikt, kā to sauc.



Jūs varat pacelt un parādīt kādu priekšmetu un nosaukt to



Varat arī parādīt, dodot priekšmetu un nosaukt to

Atkārtojiet un paplašiniet.



Otrs padoms: atkārtojiet bērna teiktos vārdus un paplašiniet bērna vārdu krājumu.

- Kad pamanāt, ka bērns mēģina komunicēt, sakiet bērna teiktos vārdus un pievienojiet vienu jaunu vārdu.



Atcerieties: ja pievienosiet pārāk daudz vārdu, bērns var apmulst, un viņam varētu būt pārāk sarežģīti pašam tos pateikt. Mēģiniet pievienot tikai vienu jaunu vārdu.





Tālāk noskatīsimies animācijas video. Videoklipā Nila mamma parādīs, kā atkārtot un paplašināt bērna valodu. Videoklips sākas tieši pēc tam, kad Nils ir izvēlējis cepumu uzkodām.



Komunikācijas iespējas.



Trešais padoms: Radiet bērnam iespēju izteikt lūgumu.

- Izmēģiniet šīs aktivitātes, ēdienus vai rotaļlietas, kas patīk bērnam:
 - **Turiet priekšmetus nerasniedzamā attālumā, bet tā, lai bērns tos redzētu,** lai viņš varētu uz tiem norādīt vai pasniegties.
 - **Piedāvāriet bērnam iespēju izvēlēties,** turot divus priekšmetus redzamā, bet nerasniedzamā attālumā. Uzdodiet jautājumu: “Vai vēlies rotaļlietu vai bumbu?”
 - **Dodiet pa vienam priekšmetam vai maziem gabaliņiem,** bet pārējos priekšmetus turiet nerasniedzamus. Nogaidiet, lai redzētu, vai bērns lūgs vēl (dot, dot, dot, nogaidīt).



Atcerieties: vienmēr nodrošiniet bērnam pārtiku un ūdeni! Dodiet bērnam ēst un dzert, kad vien uzskatāt to par nepieciešamu.

Mudinoz izteikt lūgumu, ir svarīgi priekšmetus turēt bērnam nerasniedzamā vietā, lai bērns tos nevarētu satvert (satveršana nav lūguma izteikšana).

Komunikācijas iespējas, lai izteiktu lūgumu.



Turiet priekšmetus nerasniedzamā attālumā, bet tā, lai tie būtu redzami. Piemēram, uz galda vai plaukta.



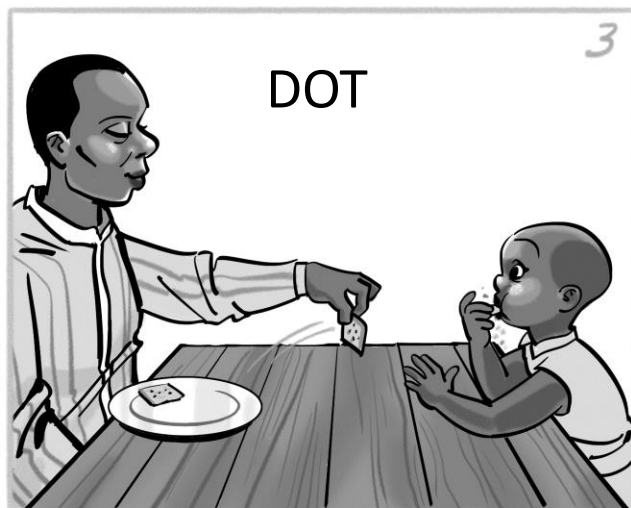
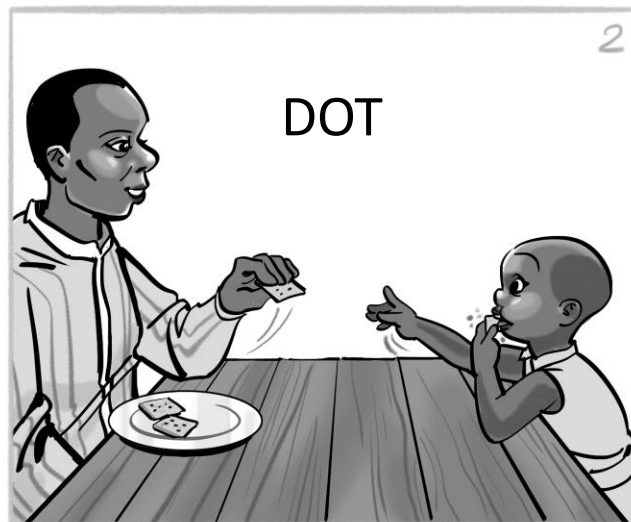
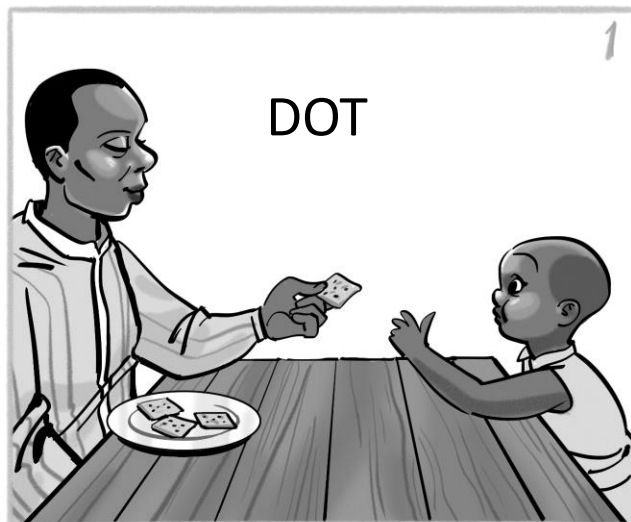
Piedāvājiēt bērnam izvēlēties vienu no diviem priekšmetiem un turiet priekšmetus nerasniedzamā attālumā. Piemēram: “Vai vēlies rotaļlietu vai bumbu?” Pagaidiet dažas sekundes, lai redzētu, vai bērns lūgs kādu no iespējām. Kamēr gaidāt, skatieties un klausieties, vai bērns komunicēs, lai izteiktu lūgumu. Ja bērns to neprasa, tas nekas. Turpiniet aktivitāti. Iespējams, varēsiet noteikt, kura izvēle viņu interesē, ieskatoties bērnam acīs.

Tālāk noskatīsimies animācijas video. Šajā īsajā videoklipā Līlijas tētis piedāvās viņai izvēlēties kādu no lejkannām, lai sāktu telpaugu laistīšanu.





Dodiet pa vienam priekšmetam, pēc tam pagaidiet, vai bērns lūgs vēl (dot, dot, dot, nogaidīt). Piemēram, rotaļājoties ar klucīšiem, turiet dažus klucīšus bērnam nepieejamā vietā un dodiet tos bērnam pa vienam.

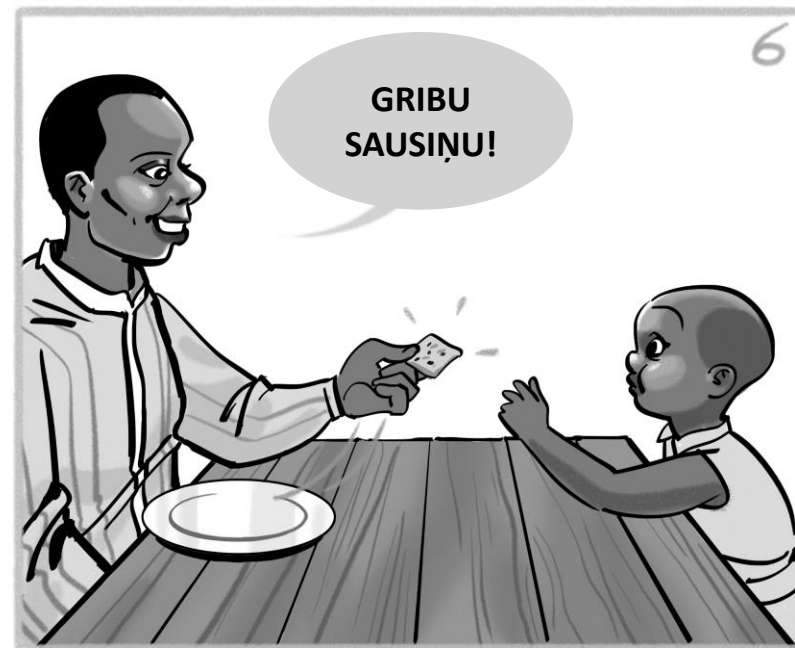


Dot, dot, dot, nogaidīt.

Šajā piemērā tētis dod dēlam sausiņus no šķīvja, kas atrodas viņa priekšā. Viņš zina, ka viņa dēlam garšo šī uzkoda. Viņš dod trīs sausiņus pa vienam – **dod, dod, dod** – un tad **nogaida** vai dēls lūgs vēl. Kamēr tētis gaida, viņš skatās un klausās, kā dēls komunicē ar viņu.



Tiklīdz tētis redz, ka dēls pavēsta, ka vēlas vēl, sniedzoties ar roku pāri galdam, viņš uzreiz dod vēl vienu sausiņu.



Dodot sausiņu, tētis lieto vārdus, kurus dēls varētu izmantot, lai izteiktu lūgumu: “Gribu sausiņu!”



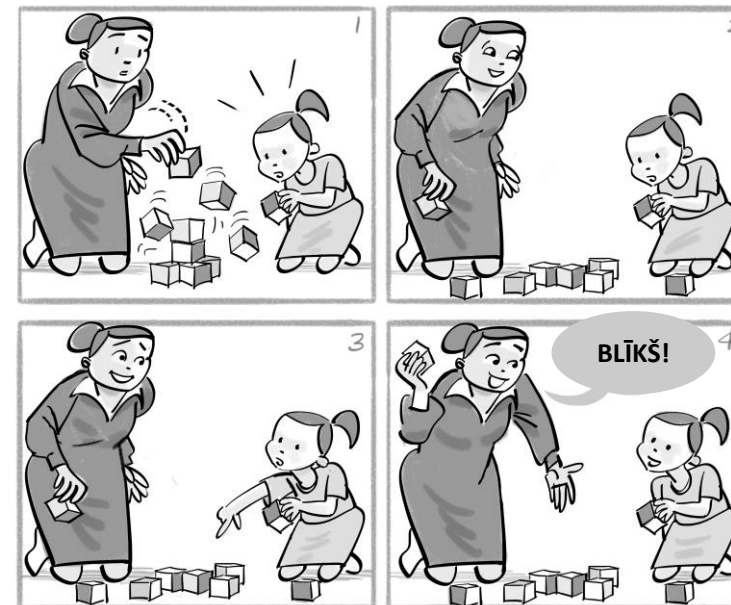
Tiklīdz bērns ar acīm, skaņu, sniedzoties u.c. paziņo, ka vēlas vēl, uzreiz dodiet vēl. Jums nav jāgaida, kamēr bērns mēģinās sazināties ar žestiem vai vārdiem. Atcerieties vienmēr nodrošināt bērnam pārtiku un ūdeni!

Saziņa, lai dalītos.



Ceturtais padoms: Radiet bērnam iespēju komunicēt, lai dalītos.

To varat veiksmīgi radīt gan jums, gan bērnam labi pazīstamas rutīnas ietvaros.



- Pirmkārt, radiet “pārsteiguma efektu” šajā rutīnā. Varat izmēģināt kaut ko negaidītu vai jautru, piemēram, uzlikt klucīti uz galvas, nevis uz citiem klucīšiem. Varat izmantot jebkuru iespēju, kad notiek kaut kas negaidīts, piemēram, skaļš troksnis ārpusē vai krītoši klucīši.
- Otrkārt, pagaidiet, lai redzētu, vai bērns komunicē ar jums, lai izrādītu interesi vai emocijas.
- Ja bērns to nedara, *parādiet un izstāstiet* (izsakiet vārdus un parādiet žestus, ko bērns varētu izmantot, lai pavēstītu par savu interesi), pēc tam pagaidiet, līdz bērns dalīsies atbildot.

Mājasdarba izpildes plāns.



Ir pienācis laiks sagatavoties nākamā mājasdarba izpildei. Ievērojiet šajā modulī sniegtos padomus un neaizmirstiet aizpildīt darba burtnīcu!

- **Izvēlieties ikdienas aktivitāti, ko veiksiet kopā ar bērnu vai kurā viņu iesaistīsiet. Varat izvēlēties vienu no tām pašām aktivitātēm, ko veicāt iepriekš, vai divas jaunas aktivitātes. Izvēlieties aktivitāti, ko veicat katru dienu vai gandrīz katru dienu.**
- **Veicot šo aktivitāti, ieplānojiet pavadīt kopā vismaz 5 minūtes, lai pamanītu, kad jūsu bērns mēģina pateikt, ka vēlas dalīties vai kaut ko lūgt.**

Neaizmirstiet:



Lūdzu, apturiet kursa ierakstu šeit, lai aizpildītu darba burtnīcu, tad turpiniet kursu.



Jūs varat radīt bērnam iespēju dalīties, izmantojot šādas metodes:

- izmēģinot kaut ko negaidītu vai aizraujošu un vērojot, vai bērns dalās ar jums;
- gaidot parādīt vārdus un žestus, kurus bērns varētu izmantot, lai dalītos pieredzē, un atkal nogaidot, lai redzētu, vai bērns mēģina tos izmantot.

Jūs varat radīt bērnam iespēju izteikt lūgumu, izmantojot šādas metodes:

- noliekot bērnam tīkamus priekšmetus tā, lai tie būtu bērnam nerasniedzami, bet redzami;
- dodot bērnam iespēju izvēlēties vienu no diviem priekšmetiem un turot tos nepieejamā attālumā; un
- dodot bērnam nelielu daļu no tā, ko viņš vēlas, bet pārējo turot nepieejamā vietā. (Dot, dot, dot, nogaidīt).

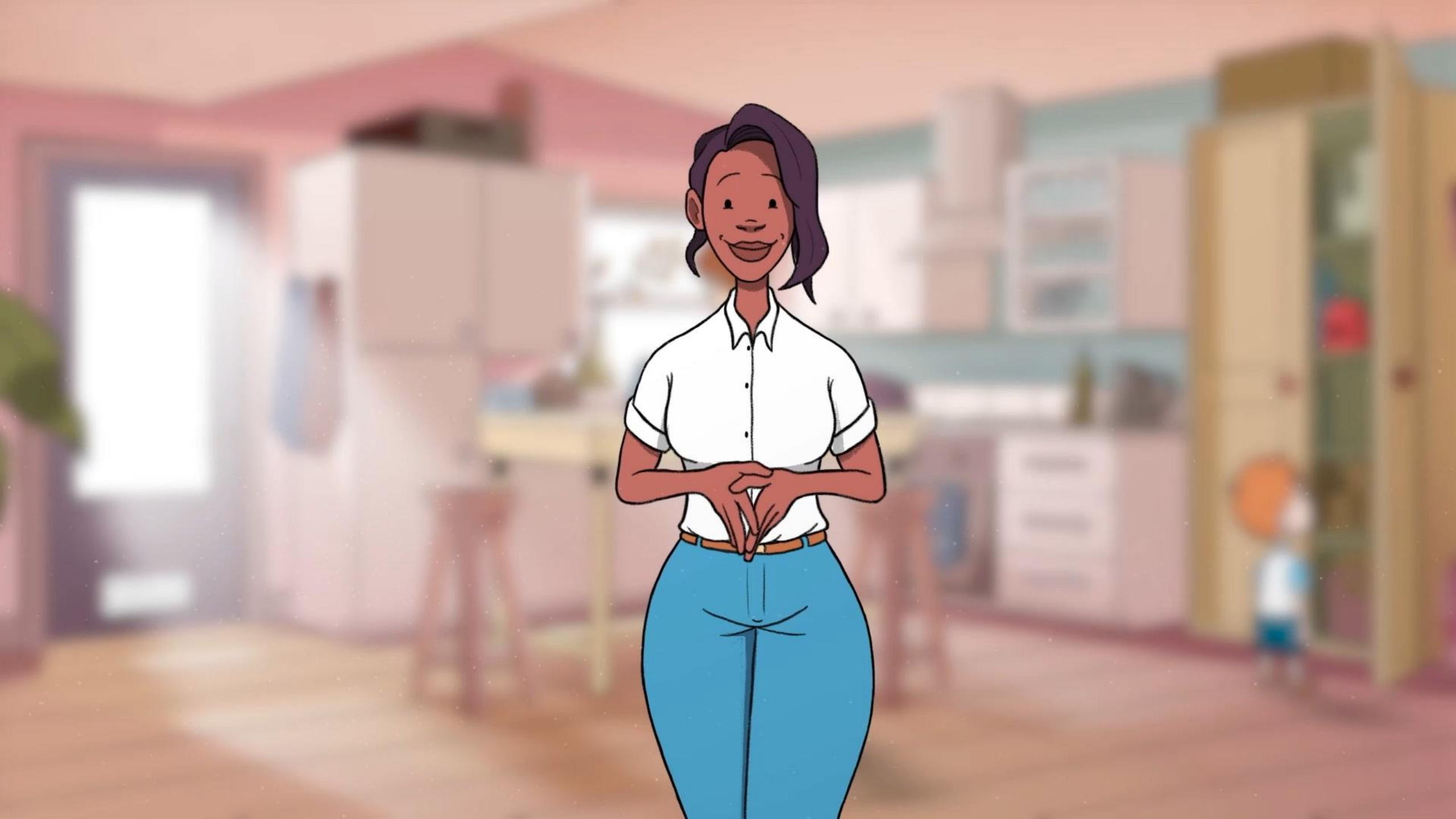


Iepļānojiēt aktivitātes laikā radīt bērnam iespēju dalīties un izteikt lūgumu, kā arī rodiet iespējas atkārtot bērna teiktos vārdus un paplašināt bērna vārdu krājumu, izmantojot metodi “rādīt un nosaukt”.



Astotā moduļa kopsavilkums: ko jūs apgūvāt.

- Izmantojiet ikdienas aktivitātes, lai radītu komunikācijas iespējas.
- Skatieties un klausieties, lai pamanītu, kad bērns komunicē ar jums, lai izteiktu lūgumu.
- Skatieties un klausieties, lai pamanītu, kad bērns vēlas dalīties.
- Parādiet un nosauciet – izteikt vārdus un parādīt žestus, kurus bērns varētu izmantot, lai komunicētu.
- Atkārtojiet bērna teiktos vārdus un paplašiniet bērna vārdu krājumu.
- Radiet bērnam iespēju izteikt lūgumu.
- Radiet bērnam iespēju komunicēt, lai dalītos.



Paldies, ka pabeidzāt šo moduli!

***Lūdzu, atbildiet uz moduļa pārbaudes darba
jautājumiem un aizpildiet novērtējuma anketu.***

Pēc četrām vai piecām dienām, kad kopā ar bērnu būsiet izpildījuši mājasdarbu, būsiet gatavs pāriet pie nākamā moduļa.

Neaizmirstiet arī parūpēties par sevi. Pirms uzsākt nākamo moduli, varat turpināt veikt jau iesāktās darbības, rūpēties par sevi, vai izmēģināt kaut ko jaunu.

Uz tikšanos!